

Skildring av Stockholm

Återutgivning av text från 1900

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Skildring av Stockholm

– Återutgivning

av text från 1900

av Thore Blanche

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-331-9

Copyright © 2017 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du en spännande och kritisk skildring av både Stockholm och stockholmarna.

Du får läsa vilka som är de hetaste inneställena – och hur nöjeslivet var bättre förr!

Det mest fascinerande med texten är att det mesta i texten är lika aktuellt i dag, som då det skrevs för mer än 100 år sedan.

Du får veta att stockholmarna är lokalpatrioter som sällan lämnar sin egen stadsdel, att de klagar över att de inte får bra bostadslån och att de hellre ägnar sin tid åt skandalartad populärkultur än seriös opera och teater.

Texten innehåller till och med en skildring över hur oartiga stockholmarna är när de talar i telefon, detta vid en tidpunkt då bara ett fåtal i landet ägde en telefon.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1900 i tidskriften "Nornan. Svensk kalender för 1900" med rubriken "Stockholm". Författare till texten är Thore Blanche (1862–1932).

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av Stockholm år 1900

Den här texten publicerades ursprungligen år 1900 i tidskriften "Nornan. Svensk kalender för 1900" med rubriken "Stockholm". Författare till texten är Thore Blanche (1862–1932).

Det har funnits en tid, då alla stockholmare kände Stockholm. Det var då »Skeppsbroadeln» gick rak i ryggen, då våra moderna finansmän på sin höjd singlarde slant och då den berömda Ladugårdslandshavannan frodades på den nuvarande Karlavägen. På den tiden kände stockholmarne icke endast Stockholm utan äfven hvarandra, och konsten var lätt, ty det fanns endast *en* restaurant: Operakällaren, och endast *ett* kafé: Lagerlunden. Man var liberal i sina tänkesätt och konservativ i sina vanor. Whiskyn var för de vidtberesta ett vedervärdigt skotskt brännvin, och templarismen var ännu icke uppfunnen. Det var en lycklig tid. För korthetens skull kunna vi kalla den efter dess mest typiska representant och yppersta skildrare: August Blanches tid.

Det moderna Stockholm är något helt annat. De, som nu äro medelålders män, äro födda i en småstad: godmodig, älskvärd, litet

punschig, lätt entusiasmerad för klingande ord och vackra idéer, och de veta med sig, att de lefva i en storstad, som har mycket svårt att förstå entusiasmens och illusionernas dagar, kall i fråga om idéer, orolig då det gäller pengar, med stora anspråk på lifvets nödtorft och ganska små i fråga om blommorna på lifvets väg. Sådana öfvergångstider föra med sig en viss osäkerhet. Stockholm har växt för fort under våra egna händers arbete och vi veta ännu icke, om det nya, som kommit, i en framtid skall bjuda full ersättning för det gamla, som vi förlorat. Sådana öfvergångsmänniskor äro klena domare. Det är svårt att bedöma halfgjordt arbete, och vi nöja oss för närvarande med att kritiklöst taga dagen som han kommer.

Det är med det nya Stockholm som med den nya Birger Jarlsgatan. De moderna palatsen äro praktfulla nog, men vi äro så långt ifrån att vara säkra på fortsättningen, att vi med hvarje nytt hus, som växer upp i de gamlas ställe, med oro fråga oss, hur det skall bli¹.

Se här en knippa ogräs från det Stockhom, som är:

Få städer af Stockholms storlek äro, på grund af sina naturliga terrängförhållanden, så skapade för decentralisering som den. Detta har icke endast tryckt sin prägel på staden utan äfven på dess invånare. En stockholmare har ingen anledning att blifva förvånad öfver den upplysningen, att ett par millioner Londonbor knappast komma utom den stadsdel, där de äro födda, det må nu vara i London W., i London E. C. eller i London E. Samma förhållande upprepas i Stockholm. Hur många tusen Östermalmsbor finns det icke, för hvilka Södermalm är en alldeles okänd stad, med hvars 80 000 människor de

1 *Vår utsikt från Operaterrassen är tagen i fjor och visar Grand Hotel i det skick, stockholmaren varit van att se det.*

ha liten eller ingen samhörighet! Söderborna ha sina stamhåll, Östermalmsborna sina, Kungsholmsborna sina. Släpp in en östermalmare på källaren »Vega», en söderbo på »Piperska Muren», och han skall fråga vaktmästaren, i hvilken stad han befinner sig.

Sådant där framkallar lokalpatriotism, och stockholmarne äro goda lokalpatrioter. En äkta stockholmare är alltid född på Östermalm, på Norrmalm eller Kungsholmen, såvida han icke, hvilket ofta är förhållandet, sett dagens ljus i mörkaste Småland. I det senare fallet har han ofelbart tillfört hufvudstaden ett så betydande mått af kraftigt och sundt blod, att han anser sig ha rättighet att betrakta den som en eröfrad stad. Liksom gräshopporna i södern ha dessa främmande inkräktare en stor förmåga att leta reda på alla gröna fläckar i sin väg och där bita de sig fast. Obehaget att från barndomen bo i små och låga byggnader, där de legat skafföttes i ett enda rum, har gifvit dem en passionerad kärlek till byggnadskonsten. För öfrigt äro de hyggliga och sällskapliga människor, som endast hata Byggnadsnämnden, emedan de icke få bygga som de vilja, och Inteckningsbolaget, emedan de icke få låna så mycket pengar, som de behöfva, och som endast ha det felet, att öfver den ende och sanne guden sätta sina egna husgudar. Deras gemåler äro mycket förnäma af sig och skulle dö den dagen, då de nödgades besöka köket i annan afsikt än att gräla på sina pigor. (Märk väl: de ha aldrig tjänare i sitt hus utan alltid »pigor» !)

En annan del af Stockholms moderna matadorer utgöras af de talangfulla män, som man med stor orätt kallar »jobbare», därest man nämligen, som jag befarar, i detta ord vill inlägga en mindre ädel betydelse. Dessa herrar utgöra nämligen endast en personifikation af människans ständiga sträfvan efter att lossa på verklighetens band, som genera andarne, och att röra sig i fantasiens friare rym-

der. Däraf en naturlig benägenhet hos dem att bortse från småaktiga hänsyn och att betrakta alla jordiska värden såsom lämpliga objekt för fiktionen. Obekantskapen med verkligheten gör dem dock litet oberäknliga och har bland annat drifvit dem därhän, att de hata allt hvad bankräntor heter, då de betrakta dem som hinder för kapitalets naturliga cirkulation, utan hvilken samhällskroppen måste förtvina. Med denna öfvertygelse är det icke underligt, att de med djupt bekymmer se de nuvarande förhållandena i Stockholm, och det skulle icke förvåna, om de endera dagen skuddade det lilla stoft, de ännu ha kvar, från sina fötter för att i det fjärran Västern ansluta sig till dem, som hylla den fria silfvermyntningen — helst så fri som möjligt.

Men det moderna Stockholm är icke endast kapitalets härd, utan äfven hufvudsätet för den svenska byråkratien och militären, i den ringa mån de hos oss finnas representerade. De allvarliga och sansade tidningsorgan, som dagen före våra riksdagsmannaval företråda allt verkligt frisinne i detta land, förneka nämligen på det bestämdaste, att orden »byråkratism» och »militarism» äga någon resonans på svensk botten. Jag har ingen som helst anledning att tvifla på deras ord, som bestyrkes, då man ser den lidande och undertryckta prägel, som i hela deras uppträdande på offentliga ställen hvilar öfver våra officerare och v. häradshöfdingar. I detta afseende råder en bestämd skillnad mellan Stockholm och de stora världsstäderna, där ämbetsmän och militärer intaga den ställning, som tillkommer dem, och det enda sättet att äfven hos oss införa ett bättre förhållande ligger i ett raskt reformarbete på lönetilläggens och den allmänna värnpliktens väg.

Stockholm är naturligtvis centralpunkten för den svenska odlingen, och stockholmarne äro kända för det intresse, de visa den-

samma. Ingenstädes i vårt land äro vetenskapliga, konsthistoriska och litterära föreläsningar så talrika som här, ingenstädes besökas de flitigare, ingenstädes åtnjuta våra konstnärer, författare och skalders en sådan popularitet. Denna höga smak, denna böjelse att bortse från det tillfälliga och att bakom den framställande konstnären söka den skapande har tagit sig uttryck i ett underskattande af våra sceniska artister, hvilket fört oss för långt. Medan alla människor i sina hem ha fotografier och bilder af August Strindberg, Verner von Heidenstam, Viktor Rydberg, Zorn, Hasselberg m. fl., äro ryktbara och förtjänstfulla sceniska män sådana som Arvid Ödmann och Gustaf Fredrikson nästan okända för publiken. Orättvisan är påtaglig men sammanhänger med det gedigna och fint förstående i vår smak och vår utbildning. Häraf kan man äfven sluta sig till, att repertoaren på våra teatrar står lika högt som våra sceniska konstnärer stå lågt — n. b. i sin egen tanke. Det är för en kännare af Stockholm lätt att räkna ut, hur ofta Shakespeare och Ibsen spelas på Dramatiska teatern och Svenska teatern, då han vet, att »Geishan» spelats 190 gånger på Vasateatern.

Stockholm är regeringens säte och har dessutom den glädjen att under fyra månader på året härbergera riksdagens medlemmar. Den kärlek, vi hysa för den minsta af dessa våra landtliga bröder, återgäldas i rik mån, och det är rörande att se, hurusom denna tillgifvenhet, som i första handen kommer stockholmsbänken i Andra kammaren till godo, utsträcker till oss alla. Det finns ingen hufvudstad i världen, som är så älskad af sitt land som Stockholm. Alla våra önsknings till dess förskönande uppfyllas. Ingenting är godt nog, då det gäller Stockholm, och det har endast behöfts en vink om, att ögat stötes af våra alltför breda vatten och stora öppna platser, för att riksdagen

skulle förlägga hofstallet till Artilleriplanen och riksbyggnaderna på och utanför Helgeandsholmen, liksom den med all säkerhet skall visa oss, att staten är ägare till Kungsträdgården. Här kan man, om någonsin, tala om en kärlek, som, följande skriftens maning, öfvergår från ord till handling.

Jag avslutar dessa rader med att erinra om, att stockholmarne äro kända för den utmärkta artighet, hvarmed de bemöta hvarandra. Detta deras älskvärda umgängessätt visar sig till och med vid telefonen. Om man i denna angenäma apparat händelsevis skulle få orätt nummer och vid sin höfliga förfrågan efter den person, man söker, skulle erhålla till svar ett »dra åt h—te!» och en tvär afringning, så kan man vara öfvertygad om, att man haft beröring med en äkta »Nordens parisare».

Thore Blanche.

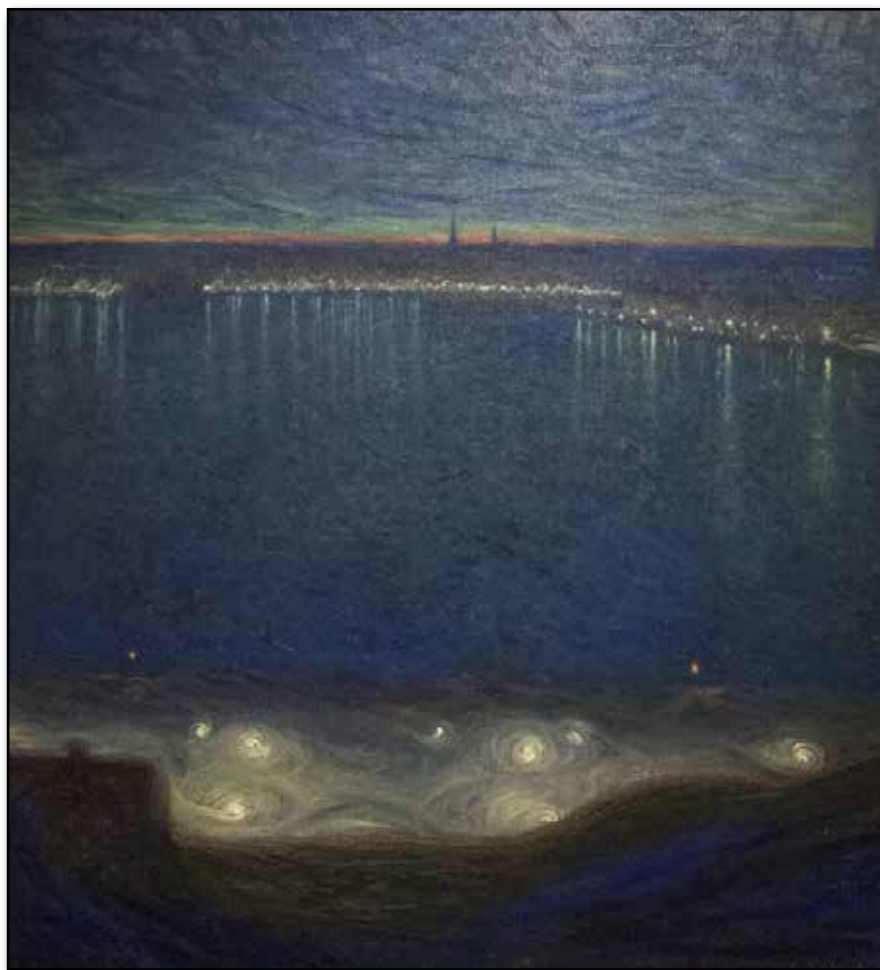
Stockholm: Birger Jarls-gatan.

Stockholm: Operaterrassen.

*Eugène Jansson: Utsikt öfver Riddarfjärden, sen höstkväll.
Oljemålning*

Eugène Jansson: Utsikt öfver Riddarfjärden, sen höstkväll.

Oljemålning.

RED: Modern reproduktion.

Viktiga ord och personer

Blanche, August.

[1811–1868] Svensk politiker och författare. Skrev ett stort antal biografier, romaner och teaterpjäser. Är i dag mest känd för pjäsen ”Ett resande teatersällskap” (1848) och pjäsens berömda replik ”Fan skall vara teaterdirektör”.

Blanche, Thore.

[1862–1932] Svensk författare och journalist. Arbetade framför allt på olika tidningar, bland annat Stockholms Dagblad, Aftonbladet och Sydsvenska Dagbladet. Var den förste svenske journalisten som gjorde politiska intervjuer. Thore var bror till den mer kände författaren August Blanche.

Fredriksson, Gustaf.

[1832–1921] Svensk skådespelare och teaterpamp. Tjänstgjorde framför vid Kungliga Dramatiska Teatern och var också under många år chef för verksamheten vid Dramaten.

Hasselberg, Per.

[1850–1894] Svensk skulptör och bildhuggare. Var verksam i Paris i början av sin karriär men arbetade sedan i en ateljé i Stock-

holm. Är mest känd för sina porträttbyster av kända svenskar samt sina sensuella kvinnofigurer. Hans mest kända verk är "Såningskvinnan" i Brunnsparken i Göteborg, Tjusningen vid Mariatorget i Stockholm och Grodan i Brunnsparken vid Ronney Brunn.

von Heidenstam, Verner.

[1859–1940] Svensk adelsman och författare. Var en av sin tids mest inflytelserika författare och poeter. Skrev framför allt i romantisk stil. Fick Nobelpriset i litteratur år 1916 och valdes till ledamot av Svenska Akademien år 1912 (stol 8). Några av hans mest kända verk är "Vallfart och vandringsår" (1888), "Karolinerna" (1897) och "Svenskarna och deras hövdingar" (1908).

Rydberg, Viktor.

[1828–1895] Svensk journalist, författare och översättare. Var en av sin tids mest kända och inflytelserika kulturpersonligheter. Rydberg utsågs till ledamot av Svenska Akademien år 1877 och Vetenskapsakademien år 1889. Hans mest berömda verk är "Vampyren" (1848) och "Singoalla" (1857). Han är i dag kanske mest känd för dikten "Tomten" (1881).

Skudda.

Äldre ord som betyder "skaka loss".

Strindberg, August.

[1849–1912] Svensk konstnär och författare. Var under större delen av sin karriär en av landets mest kända dramatiker och författare. Slog igenom år 1879 med romanen "Röda rummet". Är internationellt berömd för pjäser som "Fröken Julie" och

”Fadren”.

Zorn, Anders.

[1860–1920] Svensk konstnär. Är en av Sveriges mest kända målare någonsin. Gjorde ett stort antal porträtt men är mest känd för sina många naken-scener och skildringar av det idylliska svenska lantlivet. Några av hans mest kända verk är ”Sommarnöje” (1886), ”Midnatt” (1891), ”Midsommardans” (1897) och ”Gunnlöd” (1886)

Ödmann, Arvid.

[1850–1914] Svensk operasångare. Uppträdde under större delen av sin karriär vid Stockholmsoperan. Var känd som en av de allra bästa tenorerna och valdes in som ledamot i Kungliga Musikaliska Akademien år 1897. Var känd för sin stora mustaschen som han vägrade raka av, oavsett vilken roll han spelade.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Här kan du söka bland e-böcker från flera olika förlag om en rad olika ämnen, bland annat historia och arkeologi.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)